

Kunert, Tomáš; Kormaňáková, Barbora

Religionistická exkurze ve Znojmě, 27.-29. 5. 2024, Znojmo, Česká republika

Sacra. 2024, vol. 22, iss. 2, pp. 90-93

ISSN 1214-5351 (print); ISSN 2336-4483 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.81094>

Access Date: 09. 01. 2025

Version: 20250108

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Religionistická exkurze ve Znojmě

27.–29. 5. 2024, Znojmo, Česká republika

Tomáš Kunert & Barbora Kormaňáková, FF MU, Ústav religionistiky
e-mail: 542271@mail.muni.cz; e-mail: 540171@mail.muni.cz

V jarním semestru byl na FF MU opětovně vypsán kurz *Religionistická exkurze*, který spadá do kategorie předmětů obecné a aplikované religionistiky. Důležitou součástí a zárukou jak úspěchu, tak hladkého průběhu kurzu je aktivní účast přihlášených studentů na organizaci celé exkurze. Studenti jsou během semestru rozdělení do několika pracovních skupin, jejichž úkolem je vyhledat religionisticky zajímavá místa, zajistit vstup a připravit si krátkou prezentaci o zvolené lokalitě pro své spolužáky. Letošní exkurze zavítala do královského města Znojma a jeho okolí, plného nejen kvalitního vína, ale také bohaté historie a mnohých náboženských památek. Exkurze měla čtyřicet jedna členů, z toho třiatřicet studentů, a trvala tři dny, od 27. do 29. května. Vzála nás všude, od výšek vízek majestátních chrámů po ty nejpropastnější hlubiny znojemského podzemí.

Program oficiálně začal v pondělním odpoledni 27. května. Prvním na seznamu byl pravoslavný chrám sv. Rostislava. Před ním nás již dychtivě vyhlížel otec Cyril Bočkarjev. Posadili jsme se a otec započal výklad o historii chrámu. Chrám byl založen na počátku 20. století původně pro luterány, avšak po vysídlení Němců ze Znojma po druhé světové válce byl darován Církvi československé husitské, v jejichž rukou byla budova, dle otce Cyrila, dlouho zanedbávaná. V 90. letech ji darem získala Pravoslavná církev v českých zemích a na Slovensku, která kostel zrenovovala a spravuje jej dodnes. Po krátkém dějepisném výkladu vznesl otec Cyril několik překvapujících poznatků, mezi nimiž byla rozprava o tom, jak Bůh zastavil Němce u Stalingradu a jak je láska nejdůležitější věcí na světě. Připadali jsme si, jako by se nás snad otec Cyril snažil indoktrinovat svou vírou a to tak, že nám vykládal o všemocnosti Boží a lidské náklonnosti. Po neúspěšných pokusech vyučujících stočit debatu zpět k informativním tématům se skupina šprýmarů odhodlala k otevření teologických disputací s otcem Cyrilem, což značně napíjalo snahu všech zúčastněných zachovat klid. Rozprava s otcem Cyrilem nám tedy nejen představila historii kostela ve dvou různých podáních, ale také posloužila jako jakési okénko do současných názorů, přinejmenším znojmské pravoslavné obce, odrážejících se v teologických interpretacích historie minulého století.

Ačkoliv nešlo o častý úkaz, někteří z průvodců nás, podobně jako otec Cyril, chápali spíše jako studenty teologie nebo snad učence na cestě ke spirituálnímu probuzení. Mohli bychom se tedy do budoucna zamyslet nad zavedením tzv. „oboustranných přednášek“. V nich bychom představili průvodcům svůj obor a jeho výkladový rámec náboženství. Takové přednášky by, ideálně, vytvořily podhoubí pro dialog o interpretaci onoho abstraktního jevu. Pokud by pak k takovému rovnostannému dialogu, mezi pohledem žitého náboženství a pohledem religionistickým, došlo, mohlo by to oběma perspektivám přinést mnohem více než žabomyší války o původu Boha a víry.

Po návštěvě chrámu následovala religionistická hra, která náhodným losem rozdělila účastníky do skupin. Ty pak měly za úkol co nejrychleji pomocí indicií prozkoumat město Znojmo a smysluplně vyplnit tajenku křížovky – adresu odhalující místo, kde se všichni nakonec sešli a společně si odpočinuli.

Program druhého dne byl nabitější. Ráno nás čekala návštěva Muzea Velké Moravy, které se nachází v hospodářském areálu u kláštera křížovníků. Jakkmile se všichni úspěšně dopravili, přivítal nás pan průvodce, dočasně zastupující docenta Bohuslava Klímu, vedoucího projektu Muzeum Velké Moravy. Projekt samotný byl zahájen v roce 2003 a muzejní expozice byla dokončena o deset let později. Nyní zde probíhají výstavy, vzdělávací programy zaměřené na záchranu areálu a postupná rekonstrukce dalších budov. Expozice muzea nám představila bohatou historii Znojma-Hradiště, která sahá až do pozdní doby kamenné. Studenti archeologie VUT zde také během letních prázdnin provádí několik vykopávek a záchranných akcí, čímž získávají cennou praxi. Za projektem stojí Nadační fond chrámu sv. Hippolyta, který byl založen řádem křížovníků s červenou hvězdou, a katedra historie PdF MU. Řád poskytuje přístup k prostorům a katedra zde provádí archeologický výzkum. Mnohým se může taková spolupráce jevit jako zvláštní, avšak jakmile poukážeme na cíle nadačního fondu, vše snad bude jasnější. Fond si totiž mimo jiné klade za úkol také „řešení dlouhodobého vědecko-výzkumného projektu „Počátky křesťanství na jihozápadní Moravě a historie řádu křížovníků s červenou hvězdou“. Je tedy logické, že by řád křížovníků požádal o pomoc se zkoumáním vlastní historie instituce, jíž není podobný výzkum cizí. Pan průvodce nám dokonce prohlídky zapěl staroslověnské modlitby, na které navázal kratším proslovem o spiritualitě, důležitosti lásky a mezilidských vztahů, což u nás vyvolávalo vzpomínky na výklad otce Cyrila. Po kratší spirituální vsuvce jsme se přesunuli ven, kde nám na závěr byly ukázány vykopávky a byli jsme poučeni o kulturních vrstvách a dalších realitách archeologie.

Po návštěvě muzea jsme se přesunuli přes hřbitov řádu boromejek do nedalekého chrámu sv. Hippolyta a kláštera křížovníků s červenou hvězdou. Chrám byl sice v době exkurze v rekonstrukci, ale to neznamenalo, že jsme byli ochuzeni o výklad nebo výhled na jeho impozantní interiéru. Probošt, a také rytíř řádu křížovníků, nás provedl historií chrámu i samotného kláštera. Všechny však rozhodně okouzila především klášterní knihovna, kde jsme mohli přičichnout k více než čtyřsetleté historii ukryté v knihách. Mezi spisy klášterní knihovny jsme našli vše od rejstříků přes slovníky a katastry až po kroniky a mnohé encykliky, všechny ukryté pod hustou vrstvou prachu. V moderní historii (kromě doby, kdy zde byl internován řád boromejek) se klášterní knihovně nedostávalo mnoho péče, zájmu nebo zkoumání. Jaksí pochmurnou atmosféru neprobádané knihovny nadzvedl probošt podobenstvím o veverkách – stejně jako si veverka vybere vždy jen dobré ořechy, tak i knihovník sbírá vždy jen ty dobré knihy.

Po prohlídce chrámu a klášterní knihovny následovala pěší výprava do kostela Nanebevzetí Panny Marie a sv. Václava. Kostel je součástí areálu Louckého kláštera, což jsme poznali také při prohlídkách. Obě z paní průvodkyň nás totiž, nezávisle na sobě, prováděly některými místy areálu dvakrát. Kromě krásného interiéru, který je směsicí snad všech stavebních slohů, jsme také obdivovali jeden z korunních klenotů kostela, varhany s více než pětisetletou historií a také řezané dřevěné barokní lavice mořené v býčí krvi a určené pro zasedání kněžského

kolegia. Kostel, postavený ve 13. století jako součást premonstrátského kláštera Louka, ustál husitské války, během nichž byl značně poškozen. Co přežilo, byla mimo jiné také dvoulodní románská krypta, ve které se po nějakou dobu uchovávaly namísto nebožtíků sudy s vínem.

Druhý den jsme zakončili návštěvou nedalekého Louckého kláštera. Jeho prostory si pronajala firma Znovín Znojmo, a. s., a umožnila tak klášteru ctít svou až středověkou tradici. Kláštery tehdy patřily mezi hlavní výrobce mešního vína. Příjemný chládek sklepení a krása zákoutí, která nabízejí veřejnosti přístupné části kláštera, jsme všichni ocenili. Tento klášterní komplex prošel během staletí mnoha přestavbami a dnes je známý nejen svou historií a architekturou, ale také právě jako centrum vinařství. Návštěvníci zde mohou obdivovat galerii sestavenou z dobrovolně věnovaných uměleckých děl od obrazů až po vyřezávané sochy. Dále je součástí areálu také již dříve zmiňovaná románská krypta a mimo jiné i bednářské a vinařské muzeum. Loucký klášter je také domovem Návštěvnického centra Znovínu, kde se můžete posadit a vychutnat si vybraná vína.

Poslední den exkurze jsme se v ranních hodinách sešli před chrámem sv. Mikuláše, kde nás čekal kouzelný interiér a dosavadně z rétorické, znalostní a charismatické stránky nejpříjemnější výklad v rámci celé exkurze. Římskokatolický kostel má své počátky ve 12. století, proto v jeho zdech lze vidět mnohé architektonické slohy, od románského přes barokní až po novogotický. Oči poutaly nejen vrstvy historie, ale také zlatem prokládaná kazatelna, posazená „do glóbu“, a také impozantní oltář zhotovený snad ze všech drahých kovů a prestižních materiálů, který ke všemu nesl čtyři mramorové sochy a sahal až ke klenbě lodi. Ačkoliv všichni interiér kostela bedlivě sledovali, nikomu nedošlo, dokud nám to nebylo odhaleno, že většina kazatelny a celý oltář byly vyřezány z pouhého dřeva, a tudíž vzezření ostatních materiálů v nich bylo pouhou vizuální hrou. Dále byla také prohlídka unikátní tím, že nám bylo výjimečně povoleno vstoupit za oltář, a podívat se tak za oponu oné dřevěné iluze.

Po návštěvě chrámu sv. Mikuláše jsme se přesunuli k poslednímu bodu oficiálního plánu exkurze, a to do rozrostlého znojmského podzemí. Po odložení veškeré bagáže a následného pomalého a stísněného přesunu jsme se úspěšně ocitli v chladném podzemí města. Zde nám paní průvodkyně představila systém a dějiny podzemí, jehož chodby byly využity k ukládání surovin, mučení trestanceů, ale také úkrytu před nepřáteli. Svě si v tunelech najdou i adrenalinoví nadšenci, podzemí totiž vedle svých běžných tras nabízí také trasy adrenalinové, plné klaustrofobických chodeb a obtížného terénu. Naším malým adrenalinovým zážitkem byl také moment, kdy nás paní průvodkyně navedla do zamotaných chodeb a zhasla nám veškeré osvětlení, naším úkolem bylo najít cestu ven. Vtipná byla i legenda o mnichovi Leopoldovi, jehož pomstychtivá duše brouzdá po chodbách podzemí, pozná, kdo je v duchu dobrý a kdo zlý, a podle toho jim buď pomůže zpět na povrch, anebo na onen svět.

Ačkoliv byla letošní exkurze do Znojma, co se religiозní rozmanitosti týče, slabší, přinesla nám plno zážitků a vzdělala nás především v rámci křesťanských dějin. Navzdů tomu budou podmínky vyhovovat, bylo by příjemné v příštích exkurzích navštívit místa významná i pro jiná náboženství. Avšak v kontextu Znojma byla exkurze dostatečně naučná, zajímavá a především zábavná. Neumírající popularita předmětu jasně poukazuje na důležitost extrakurikulárních aktivit ve smyslu

podobných zájezdů a exkurzí. Je totiž nesmírně důležité, aby studenti mohli také zažít to, o čem se dočtou v učebnicích a odborných textech. Věříme, že exkurze bude i nadále oblíbeným kurzem a že v následujících letech bude, v duchu poznávání náboženství na vlastní kůži, ve svém záměru a ambicích jen růst.